

ta dan paje našim kmetom po slovenski znal ponujati se. Star pregovor pravi: hudič v sili muhe žre, nemčur slovenski govori. Kaj ko bi se bil prišel leंबरški kozel ponujati, gotovo bi bil v Tebarjih izvoljen. Kmetje, imejte drugokrat več opaznosti, ne ostajajte doma za pečjo, kedar je dan volitve, vzemite si zgled od teh fabriških gospodov, ki so vse jim mogoče porabili in s celo bando tistih posestnikov, ki ali v fabriki delajo ali kakšen dobiček od te prebogate mize dobivajo, prišli volit tega juda. Tudi ta volitev ni bila čisto brez nepostavnosti, volit je prišel jeden najemnik iz Štor, ki davka ne plačuje, — drugi naš pošten kmet ni smel voliti, ker ni bil v volilnem protokolu. Iz tega vemo, kam pes taco moli.

Eden kmet volilee.

Iz okolice Ljutomerske. (Piravo prijateljstvo.) Preteklo nedeljo 29. febr. smo se sešli na povabilo odbora gospodarskega društva v Ljutomeru, da bi se posvetovali zaradi letošnje razstave v Gradcu. Največ čudno se je meni pri tej seji zdelo, da je zmanjkalo ravno tistih Ljutomerčanov, kateri so nam kmetom, kolikor se spamtim, pri eni priliki razlagali, kako se oni za naše potrebščine potegujejo in kako na dobro nas kmetov delajo, da bi mi kmetje le podpirali njihovo nemško kulturo in pripravljali se z njimi vred za prusovsko piketbaubo, za katero tako hrepenijo. Res ti gospodje so pre „nobel“, in previsoke glave da bi z nami sedeli v gospodarskem društvu; za to smo mi kmetje jim priprosti; samo za to smo jim dobri, da od nas slovenskih kmetov izsejajo vsak krajcar, da od nas in med nami dobro živijo. Mi smo pri omenjeni seji pokazali, da nam gre za naše lastno dobro in smo se tudi ob enem prepričali, da Ljutomerski „veternjaki“, ki so danes Turki, jutri protestanti, nimajo za nas slovenske kmete nobenega občutka in toraj jim ne verujemo pa ne zaupamo ničesar več.

Politični ogled.

Avstrijske dežele. Državni zbor namerava nekaj najnujnejših postav: zakon zoper oderuštvo, legaliziranje itd. dognati do 20. marca, a potem zavolj praznikov zborovanje odložiti do 2. aprila, potem pa letošnji proračun v pretres vzeti. Mesenca maja ali junija bi deželni zbori prišli na vrsto. Sedaj snujejo novo obrtsko postavo. Ustavaki so hoteli zavrči člen III., ki določuje skrb za zdravje in življenje delavskih pomagačev, a naši poslanci jim želje niso spornili. Trgovski minister baron Korb povabil je nekaj naših poslancev, naj bi mu pomagali pri sklepanju nove trgovske nagodbe s prusko Nemčijo; izmed slovenskih poslancev je k važnemu delu pozvan g. dr. Poklukar. Brambovski minister Horst je liberallec in ustavak ter je največ kriv, da minister Stremajer ni popolnem ministrovanja še popustil. Naša večina v državnem zboru mu pa je zavrгла obravnavo o vojaški taksi do

tiste dobe, ko minister Horst predloži obečane polajžbe gledé na vojaško postavo. Polajšanj tirjajo posebno kmetški poslanci za edine sinove staršev in za bogoslovce; sploh pa so zoper vojaško takso, ker bi zopet kmetški ljudje največkrat imeli v žep segati in plačevati za sine, kateri so jim pri novačenju bili kot nesposobni zvrženi. To je tudi popolnem resnično. Kajti kmetških ljudij je največ in kakor se izmed njih največ vojakov pobira, tako bi tudi število onih, ki niso za vojaštvo in za ktere bi se imela taksa plačati, bilo pri njih največje. Novi finančni minister Kriegsau rekel je v proračunskem odseku, da hoče primanjkljaj pokriti z novimi dačami, a ne s povišanjem starih. Prav, vendar med novimi dačami želimo videti prav debel borzni davek. Na borzi barantajo z milijoni goldinarjev, ondi naj finančni minister globoko segne v žep, naj se ne ustraši nobenega cviljenja Judov in njihovih liberalnih strežcev. — Arliško železnico bodemo za 35 milijonov stavili; res draga bo, a potrebna je. Veselilo nas je zvedeti, da se je pri tej priliki na Magjare pritislilo, katerim bo ova železnica zavolj izvažanja zrnja, vina in živine na Švicarsko itd. velike koristi. Sprejel se je namreč sklep, da se sme železnica staviti le, ako bo ogerska vlada popravila Donavsko strugo, potegnila železnico iz Pešte do Belgrada in privolila v podaljšanje južne železnice od Siseka do Doberlina v Bosni. Načrt Stremajerjeve postave o zboljšani duhovniške plače je konservativna večina v dotičnem odboru nemilo obsodila kot takšen, ki ne ugaja nikomur ter je celo reč izročila odseku 3 poslancev z nalogom, naj preudari in potem nasvetuje, kaj storiti? V odseku so sami konservativci: Jireček, Ručka in Fischer. Slovenski poslanci g. dr. Pokukar, plem. Schneid, kuez Windischgrätz in dr. Vošnjak oglašili so se pri novem naučnem ministru in zahtevali, naj se slovenska gimnazija v Kranji ohrani. Dalje so tirjali, naj se v ljudskih šolah slovenščina rabi vseskozi kot učni jezik, v srednjih (gimnazijah in realkah, pripravniških) pa se naj nastavljajo sami taki profesorji, ki so tudi slovenščine popolnem večji, da zamorejo slovenskim dijakom pomagati, dokler še ti nemščine dobro ne znajo. Minister se ni kazal Slovenceem tako protiven, kakor je bil Stremajer. Rekel je: „da ni prijatelj ponemčevanja ter da šole imajo namen ljudstvo izobraževati in temu podlaga mora povsod biti domači narodni jezik“. No, ta pesem je uže drugačišna, nego nam je Stremajer toliko let pel — o edino zveličavnej nemški kulturi! Zato upamo boljših dnij. Čehom je ta minister uže v nečem ustregel! ukazal je namreč, da ima gimnazija v Mezeriči postati vsa česka. Za Sletno šolanje začenujajo liberalni nekateri mestni zastopi poganjati se ter nasajati na Lienbacherjev nasvet o Sletnem šolanju. To nam je celo razumljivo, ker mestjanu dobro kaže svojega paglavca do 14. leta v šolo zapirati

zlasti, če mu šolske potreške večinoma kmetski ljudje plačujejo sedaj, ko se je šolnina odpravila. Ali kmetu Sletno šolanje ne kaže na noben način. — Novi hrvatski ban grof Pejačević došel je v Zagreb in banstvo prevzel. Stradajočim „grauičarjem“ ali prebivalcem hrvatske Krajine darovali so svitli cesar 15.000 fl. Magjari svojega Košuta, bivajočega na Italijanskem, ne morejo pozabiti; iz Soprona mu je mestni zastop poslal pismeno čestitanje za god. Našim vojakom v Novo-pazarskem se ne godi dobro, ker jih turški tolovaji drzno napadajo. Prišlo je nedavno do precej hude praske, ker je čuti, da je general Kilič poprosil pomoči iz Sarajeva. Tudi v Hercegovini okoli Stolaca prikazali so se orožani vstaši ali tolovaji. Pravega še nič ne moremo zvedeti.

Vnanje države. Albanci se pripravljajo na boj, podpirajo jih močno Italijani in bržčas tudi sultan turški sam. V Gusinji stoji 12.000 orožanih mož, močen tabor, kamor spravljajo kanone in strelivo. Tje prihaja tudi vedno več italijanskih prostovoljcev. Pri Solunu so tolovaji ugrabili angleškega obrista Syge-ja, zavlekli v gojzd in zahtevajo, da se jim pošlje 15.000 fl. odkupnine in več zlatih ur, če ne mu odrežejo nos, potem ušesa in naposled glavo. — Ruski car obhaja žalostno 25letnico svojega carjevanja, ker je zarad nihilistov ves iznemirjen. Pozval je generala Loris-Melikova, premagalca Turkov pred Karsom in Erzerumom, ter mu izročil neomejene pravice zatreti nihiliste. Poljski velikaši grof Zamojski, Velepolski itd. prišli so carju čestitat v imenu poljskega naroda. To utegne carja nakloniti, da prizna pravice poljskega kraljestva in katoličanov ter sprijazni Poljake z Rusi, kar je močno želeli. — Nemški cesar je se vendar ustrašil Bismarkovega ropotanja zoper Ruse in Francoze ter je iz Pariza pozval kneza Hohenloha, da nadomestuje Bismarka, ki baje leži bolan. Praviijo, da bo Hohenlohe precej pogodil se s papežem in preganjanje nemških katoličanov ustavil, česar Bismark sam storiti neče. Velikansko delo dognalo je se na Švicarskem, dne 29. febr. predrli so po Sletnem delu goro sv. Gottharda in italijansko-nemškeje železnici odprli tunnel, ki je 15.000 metrov ali 4 ure dolg. Inženir Faber, ki je celo podjetje vodil, ni učakal dovršitve; moral je lani v tunelu umreti.

Za poduk in kratek čas.

Krucí na Slov. Štajerskem.

(Spominki iz domače zgodovine.)

VI. Dve leti je imela potem Štajerska pred Kruci mir; kajti Karoly se je s svojimi trumami obrnil l. 1705 proti Avstrijskemu in je ropal in žgal tam ter obiskal celo neko predmestje Dunajskega mesta. Rakoczy je pa sklical deželni zbor ter se je dal za kneza in poglavarja proglasiti. Njegove trume bile so sicer na Martinovo l. 1705

pri Velikem Varadinu premagane in pobite pa ne uničene ter so razgrajale toliko grozovitnejše na Avstrijskem in l. 1706 tudi na Štajerskem¹⁾. Na zadnji den sušca istega leta se namreč Kruci zgoraj Radgone pri Nemški sv. Ani in Kleku v dveh oddelkih vsipljejo na Štajersko ter vihrajo nad Straden. Jihov divji krič in zdihovanje in plakanje ubogih ljudi, razlegalo se je po celi okolici. Kar je le moglo odbežati, pobegnulo je v hoste in na bregove. Kaj milo so se Stradenski zvonovi oglašili in klicali verno ljudstvo na pomoč. In zares, prišlo jih je precejšnje število. Ž njimi se dekan Matija Marko hrabro Krucem v bran postavi ter je srečno odpođi. Potem še plane s precejšnjo trumo pogumnih možakov nek školnik nad nje ter prežene divjake prek meje na Ogersko. Toda koder so hodili, se je dim požganih hiš kvišku vzdigoval.²⁾ Da bi ta divja družab, ki je l. 1707 imela zopet 70.000 oborožanih mož, ne vdrla zopet prek meje na Štajersko, postavili so, posebno kraj Mure, močno stražo.³⁾ Toda Kruci so l. 1708 pri vsem tem vendarle na Štajersko prišli in sicer, hvala Bogu, zadnjikrat. Toliko grozovitnejše so pa ropali še zdaj in razsajali okoli Friedberga, v Dekanovcih in drugih tamošnjih krajih. Tudi v Ljutomerske kraje so še prihrule nekatere trume ter divjale okoli Male nedelje in v Tomaževski fari. Tem se je ormožki grajšček Franc Anton Pete z nekaterimi vojaki in precejšnjo trumo kmetov osebno v bran postavil, pa bil je premagan, jegovi vojaki pa večjidel ubiti. Brez dvoma bi enaka osoda bila zadela tudi jega, ko bi ne bil srečno v vinograde odbežal in bi mu ne bili jegovi ondotni podložni ubranili in oteli življenja.⁴⁾ V zahvalo za to je pred svojo smrtjo l. 1710 sporočil precej denarja, naj bi se v ondotnih krajih postavila cerkev sv. Tomaža, kar se je po prizadevanji križnikov vkljub nekterim nepričakovanim uveram l. 1717 tudi zgodilo.⁵⁾

Ko je vsled Evgenove sijajne zmage pri Malpaquet-u dne 11. septembra l. 1709 zvezda vojne sreče Francozom, glavnim pomočnikom Krucem, zatoniła, spoznal je tudi Rakoczy za dođro in potrebno, pogoditi se s cesarjem. On sam je sicer na Poljsko pobegnil, pa Karoly, jegov zaveznik, se je dne 30. aprila l. 1711 s svojimi trumami na Malenyški planjavi slovesno odpovedal vstaji in cesarju zvestobo prisegel. Puntarji so se mirno razšli in ogerskih vstaj in napadov na Slov. Štajersko je bil konec.⁶⁾

Znamenito bi bilo še to, da so Kruci imeli tudi lasten denar. L. 1804 so izkopali v farovžkih goricah pri Mali nedelji enega z letno številko 1706, kar nam kaže, da so Kruci ondi hodili še

¹⁾ Dr. I. B. Weiss, Weltgeschichte V. 1072.

²⁾ Krempel, Dogodivšine.

³⁾ Središki arhiv.

⁴⁾ Sim. Povoden rukopis.

⁵⁾ Farna kronika sv. Tomaža.

⁶⁾ Dr. I. B. Weiss, Weltgeschichte V. 1092.